

Mítosz, dráma, társadalom – közelítések és közvetítések

Műhelykonferencia Karsai György 70. születésnapja tiszteletére

2023. november 15. 10:30 – 18:30, PTE BTK E430 („Színházterem”)

Jákfalvi Magdolna (PTE): Távoli-e sivatag? A *vraisemblance* mértékegységei a kortárs Antigoné-előadásokban

Az Antigoné bemutatói egyre jobban küzdenek a hihetőség és a valószerűség kereteivel, hiszen az előadás olyan performatív időt kell alkosson magának, mely elbírja akár az egyik kardal 39 sorába zsúfolt történéseket. Kreón kifut a sivatagba, a katonák megadják a végtisztességet Polüneikésznek, a sziklabarlangot feltárják, két halál, fájdalom, mind időt követelő mozzanat. Elemzésemben a kortárs előadások megoldásaival közelítek az Antigoné-legendáriumhoz, nem lévén klasszika-filológus, a drámát ekként csodálom.

Bélyácz Katalin (PTE): Görög mitológémák Thomas Mann regényeiben

Kerényi Magda Kerényiről szóló tanulmányában a görög istenekkel való találkozásnak három, a ma embere számára lehetséges legitim módját nevezi meg: a vallásit vagy kultikusát (amikor keresztény templomok antik kultusz helyre épülnek); a pszichológiai (amikor a modern ember álmai és a mitológia ősképei kerülnek kapcsolatba egymással); és az irodalmi-költőt. Előadásomban erről az utóbbiról lesz szó Thomas Mann regényei kapcsán, három témát érintve: a hermési karaktereket, József ifjú feleségét és Potifárné alakját.

Kárpáti András (PTE): Perseus, a szatírgyerek – mindennapiság és színpadi komikum Aischylosnál

A *Hálólhúzó* című szatírdráma töredékei olyasvalamibe engednek bepillantani, ami a műfaj többi reprezentánsából talán kevésbé látható: a mítosszal való játék „mítosztalanítása”. A szatírgyereket ábrázoló vázáképek is segíthetik a mai olvasót, hogy a korabeli közönség fülével hallja Silénosnak a csecsemő Perseust bízgatató szavait. Az elemzett szövegrészek mesterszakos tanítványaink, Juhász Mária Johanna, Oliver Miller és Pusztai Rebeka Fanna fordításában olvashatók.

Bolonyai Gábor (ELTE): "Tán túl öregnek tartasz?" – Kancsó-napi ünneplés Aristophanés *Akharnaibeliek* c. komédiájában

A műfaji elvárásoknak megfelelően az *Akharnaibeliek* is egy lakomával zárul. Ez a lakoma azonban nem szokványos módon zajlik, hanem a szereplők, ahogy ezt maguk is hangsúlyozzák, Kancsónapot (*Choes*) tartanak: a bort borivó verseny keretében fogyasztják, az ennivalót pedig ki-ki maga készíti és viszi a közös lakomára. Az előadás arról fog szólni, hogyan kapcsolódik ebbe a sajátos ünneplésbe az acharnaibeli öregekből álló Kar.

Mítosz, dráma, társadalom – közelítések és közvetítések

Műhelykonferencia Karsai György 70. születésnapja tiszteletére

Lindner Gyula (PTE): Vallási szélsőségek a tragédia színpadán – Hippolytos és Ión esete

A görög vallás tanulmányozásakor a tragédiák elsődleges forrásként jönnek számításba. A színpadon megjelenő istenalakok nem egyszerűen művészi konstrukciók, vagy a mítoszok világának a képviselői, hanem az athéni polis-vallás mindennapi valóságának a részei. Ilyen módon a velük kialakított és a tragédiák szövegében adatható sokféle viszonyulás is a valós, a társadalmi közbeszédben megjelenő isten-ember kapcsolatok lenyomatainak tekinthető. Ennek szélsőséges példáját adja Hippolytos és Ión, akiket a róluk szóló drámákban istenükhöz (Artemishez és Apollónhoz) igen szoros, szinte kizárólagos viszony fűz. Az előadás kettejük példáján keresztül mutatja be a vallási szélsőség jelenségét és annak lehetséges megnyilvánulási formáit Athén társadalmában.

Ferenczi Attila (ELTE): Plautus és színházértő közönsége

Plautus komédiáinak értékelését az ókor óta meghatározza az a tény, hogy ő az első olyan római szerző, akitől teljes szövegű irodalmi mű maradt ránk. Az archaikus vonások mellett ugyanakkor egy sor olyan jellegzetessége is van a plautusi dramaturgiának, amely gyakorlott, színházhoz szokott nézőket feltételez. Ennek az ellentmondásnak egy aspektusát mutatja be az előadás.

Grüll Tibor (PTE): A „zsidó teher” – egy ókori mimus-paródia nyomában

A zsidók furcsa vallási szokásait gyakran gúnyolták a köznép körében rendkívül népszerű mimusokban. Egy nyolc töredékből álló, ismeretlen egyiptomi helyről származó papiruszon – amit a berlini Ägyptisches Museum gyűjteményében őriznek –, valószínűsíthetően a gymnaseionban ruhátlanul atlétizáló zsidó fiatalokat tesz gúny tárgyává. Az előadásban ennek a papirusznak kronológiai, földrajzi és történeti kontextusával foglalkozunk.

Kulin Veronika (PTE): A Proitos-lányok rövid haja

Egy szicíliai vázakép és egy herculaneumi dombormű – a bevett értelmezés szerint – a Proitidák megtisztulását ábrázolja. Mindkét képen szerepelnek rövidre vágott hajú fiatal nők. Ezt az ikonográfiai skémát kísérlem meg értelmezni részben a leányiniciációra, részben a dionysosi beavatásra vonatkozó írott források alapján.

Nagy Árpád Miklós (PTE): Üdvözlés Minturnaeből – egy budapesti dombormű-töredék értelmezése.

A Szépművészeti Múzeumban őrzött és Minturnaeban talált márvány reliefen két pár férfi töredékes alakja őrződött meg. Az egyedi ábrázolásnak egy új értelmezését szeretném bemutatni: eszerint a darab a színház szférájába sorolható.

Mítosz, dráma, társadalom – közelítések és közvetítések

Műhelykonferencia Karsai György 70. születésnapja tiszteletére

Karsai György (PTE): Az isteni-képű Parisz: mit keres egy szépfiú a csatamezőn?

Parisz elrabolta Menelaosz feleségét, Helenét, a világ legszebb nőjét, s ezzel pusztulást hozott Trójára. Hol van a helye az eposz hőseinek sorában a szépségéről és szerelmi kalandjáról elhíresült királyfinak, a szépséges Parisznak? Az *Iliász* 3. énekének elemzésével keressük a választ a kérdésre: besorolható-e egyáltalán Parisz az eposz hősei közé?